

Edituri și colecții ale exilului spaniol: „Caietele Inorogului”

Ofelia Mariana UȚĂ BURCEA *

Key-words: *Romanian exile, “Caietele Inorogului” collection and publication, “Destin” collection and publication, “Hyperion” Association*

Odată trecut timpul de „așezare” a exilului românesc, putem observa prezența sa grupată, după afinități și talente, în jurul unor reviste, edituri, cenacluri, mânați toți de aceeași dorință de comunicare, în spațiul real și artistic, în ideea continuării vieții culturale lăsate în țară. Ambasadoare ale culturii europene, orașele Paris, München, Madrid sau Roma au fost nu doar principalele centre de reședință ale diasporei române, ci și locul unde au apărut cele mai importante publicații și edituri pentru promovarea literelor și culturii românești.

„Caietele Inorogului”

Într-un interviu¹ cu memorialistul și poetul Dumitru Bacu², din 1983, L.M. Arcade³ vorbește despre întâlnirile literare ce aveau loc în casa sa de la Neully încă din 1958 – deși anul de constituire al cenaclului avea să fie 1963⁴, în mai. Chiar după înființarea editurii, în 1964, L.M. Arcade prefera sintagma „Caietele Inorogului”, pentru ambele. După cum mărturisește în amintitul interviu (1983), în acele timpuri domnea o interesantă solidaritate literar-culturală între membrii grupului:

În cele vreo trei decenii care au urmat războiului, ne numărăm cu zecile – hai să spun o sută – cei militanți ai condeiului de dincolo de hotarele țării. Aparținem aproximativ aceleași generații. În ciuda împrăștierii geografice ne cunoaștem unii pe

* Universidad Complutense Madrid, Spania.

¹ <http://www.alternativaonline.ca/Interviu0710.html>, partea I.

² Membru al cenaclului din 1958, la puțină vreme după ce a ajuns în Franța.

³ Din 1946, Leonid Mămăligă (L.M. Arcade) e bursier la Paris, unde își continuă studiile obținând și doctoratul. În 1953, scrie primul roman, *Timbrele de altădată*, rămas nepublicat, dar citit la Cenaclul din Rue Ribera, condus de Mircea Eliade. În 1966 publică romanul *Poveste cu țigani* la propria sa editură. Membru al Academiei Româno-Americane de Științe și Artă, distins cu Diploma de Onoare pe anul 1985, moare la Paris în 2001.

⁴ În același an, D. Bacu publica la Madrid cartea de proză memorialistică, *Pitești, Centru de reeducare studențească*, cutremurătoare mărturie a ororilor prin care au trebuit să treacă tinerii elevi și studenți în închisoarea de aici, dezvăluind astfel lumii occidentale grozăviile inimaginabile petrecute după Cortina de Fier, în România comunistă. În 1971, cartea apare în engleză, cu titlul: *The anti-humans student re-educations in Romanian prisons, Solgers of the Cross* (Englewood, Colorado).

alții, aproape ca elevii aceleiași clase de liceu, știindu-ne nu numai cărțile editate ci chiar ultimul articol și ultimul poem. Participăm toți simultan la reviste diferite cum au fost „Luceafărul”, „Caiete de dor”, „Ființa românească”, „Revista scriitorilor români”, „Prodromos” și la manifestări culturale de la Paris sau Roma, acelea ale *Centrului de Cercetări* sau ale *Societății Academice*. Vorbeam de o tendință de apropiere. Calificativul este insuficient. Primul exil a beneficiat pe plan cultural de un climat de adevărată și frumoasă colegialitate.

La cenaclu, în afara celor din Paris, mai veneau, printre alții, și Mihai Niculescu de la Londra sau Mircea Eliade de peste ocean, ori de câte ori trecea prin capitala franceză. „În fiecare vară sosirea Eliazilor este o sărbătoare”, comentează Sanda Stolojan adăugând: „de câte ori vine la Paris, Mircea Eliade citește la cenaclul din Neuilly, unde Leonid Arcade, gazdă neobosită, invită scriitorimea din Exil și uneori câte un scriitor venit din țară”. Cenaclista Sanda Stolojan, cea care –după afirmațiile lui Radu Portocală⁵ – *credea în virtuțile tălmăduitoare ale memoriei*⁶, vorbește cu plăcere de Horia Stamatu, un „vechi exilat, mare poet și român pătimaș, stabilit la Freiburg, dar cu inima lângă prietenii de la Paris, care se adună să-l asculte la cenaclul din Neuilly”. Pentru Ilie Constantin – membru și el al cenaclului, după 1974 –, autorul volumului *Kairos* era „poetul-far al cenaclului”⁷. În casa lui din Neuilly sur Seine, se adunau scriitori români din două continente ca să citească sau să comenteze creațiile participând la dezbaterile provocate de lectura lor. Cu toții apreciau atmosfera caldă, familiară, pe care Leonid Arcade ca o gazda primitoare știa s-o creeze, făcându-i să se simtă cu toții ca acasă.

Basarab Nicolescu apreciază că grupul de la Neuilly s-a concentrat pe două direcții: căutarea de noi forme de expresie literară și editarea de cărți. Cenaclul de la „Caietele Inorogului” își datorează succesul vieții lungi și activității susținute pentru *promovarea culturii și literaturii române*. După unii, asta ar însemna cam trei mii de pagini citite în peste o sută treizeci de reuniuni din mai mult de treizeci de ani de existență și, cinci cărți apărute în colecția „Caietele Inorogului”.

Cărți editate

Dintre cele cinci cărți apărute sub semnul *Inorogului*⁸, două de Mircea Eliade, una de Horia Stamatu și două de L.M. Arcade, patru se află la Madrid. Consecință însă a faptului că nu se face o specificație clară asupra folosirii sintagmei „Caietele

⁵ Radu Portocală, scriitor și jurnalist, exilat din 1977 (după ce a fost acuzat de înaltă trădare contra orânduirii), în Grecia. Din 1982, trăiește în Franța, unde a fost corespondent al serviciului român al postului Vocea Americii, colaborând și la RFI, și la postul „Antenne 2”. Fostul director al Institutului Cultural Român din Paris până în decembrie 2006 și-a dat demisia printr-o scrisoare deschisă acuzând birocrăția, supracentralizarea, administrarea confuză și corupția intelectuală a instituției, care sunt departe de a face bune servicii imaginii României peste hotare.

⁶ „Aducerea aminte e primul lucru pe care i-l datorez, alături de cei carora le-a încredințat prietenia ei” (Radu Portocală, în același articol, *Gând pentru Sanda Stolojan*, din „Revista 22”, 10/08/2005).

⁷ Interviu: Ilie Constantin, „*Sunt egalul celor mai buni*” (Ioana Revnic, în „România literară”, nr. 13, 2009, 17).

⁸ Inorogul/ Licorna/ Unicornul, animalul mitologic fabulos (de obicei imaginat sub forma unui cal alb, cu copite de antilopă și un corn în frunte), întâlnit mai ales în arta și literatura medievală, face trimitere la tot ce spiritul uman a reușit să redea prin ideea de puritate, sfințenie și forță morală.

Inorogului” pentru editură sau pentru colecție ori în legătură cu folosirea acestuia pentru ambele, între numele editurii și numele colecției s-a făcut confuzie, în momentul catalogării cărților. Așa se face că, în final, am găsit doi autori cu cărțile în colecția „Caietele Inorogului” și doi autori ale căror cărți au apărut la editura „Caietele Inorogului”. Rezultă că avem: două cărți de colecție și două de editură, aparent fără nicio diferență între ele. Mai mult decât atât, nu găsim toate datele de referință pe copertă. Cartea lui Arcade, de exemplu, nu are precizat locul apariției. Urmărind fișa de catalog, găsim trecut: *București*, dar cu semnul întrebării, în timp ce „Caietele Inorogului” figurează, atât la el, cât și la Stamate, drept localitatea de apariție a cărții. Cu alte cuvinte, nici colecție, nici editură, ci locul apariției cărții. La Horia Stamate e și loc, și editură (în plus, aceasta e incorect ortografiată). Cartea lui Arcade are o notă, pe coperta interioară finală, în care se precizează⁹:

S’au tipărit din această carte 1550 de exemplare în luna lui Ianuarie 1966 cu grija editurii „Caietele Inorogului”, din care 1500 de exemplare numerotate de la 1 la 1500. – Patruzeci de exemplare numerotate de la I la XL și zece exemplare numerotate de la A la J. – Totul constituie ediția originală.

Cum spuneam însă, lipsește locul publicării. În plus, trebuind catalogată într-o bibliotecă străină, e foarte posibil ca funcționarii să nu fi știut românește (cu atât mai puțin probabil să fi putut înțelege cele tipărite în interiorul paginii). Le-a fost dificil, așadar, să-și dea seama că e vorba de numele unei edituri și nu de locul unde a fost editată. Fără îndoială, deschizând cartea funcționarii bibliotecii au descoperit anul apariției, unde l-am găsit și noi, tocmai în micul text explicativ, dat fiind că nu figurează (cum ne-am fi așteptat) pe coperta cărții sau pe prima pagină. Deoarece nici numele colecției ca atare nu apare aici, lipsește și din fișa cărții (unde ne-am fi așteptat să se regăsească, anume în dreptul cuvântului de ordine „Serie”, așa cum apare în cazul celorlalte trei)¹⁰. Cartea de poeme a lui Horia Stamatou figurează „în depozitul legal Madrid”, dar nu și amintita operă a lui L.M. Arcade, *Poveste cu țigani*. Volumul de versuri *Kairos*, de H. Stamatou, are trecut pe coperta neagră a colecției anul (1974), dar din foaia de titlu lipsește locul. „Caietele Inorogului” apare și aici ca loc și colecție¹¹. Cărțile lui Eliade *În curte la Dionis*¹² (1977) și *Pe strada Mântuleasa...* (1967) sunt trecute în fișa de titlu ca aparținând colecției „Caietele Inorogului”, dar ambelor le lipsește locul apariției. Cum în carte nu găsim nicăieri vreo referință la anul în care a apărut cea din urmă amintită, înțelegem de ce în fișa bibliotecii acesta este incert, figurând cu semnul întrebării. Bănuim că respectivii funcționari au dedus că ar fi vorba de 1967, probabil după adnotația finală a lui Mircea Eliade, de la pagina 127, cu care își încheie nuvela *Pe strada*

⁹ L.M. Arcade, *Poveste cu țigani*, „Caietele Inorogului”, 3, Madrid, 1966.

¹⁰ Mai jos, în notele 10, 11, 12, 13 și 15, reproducem întocmai conținutul fișelor din bibliotecă:

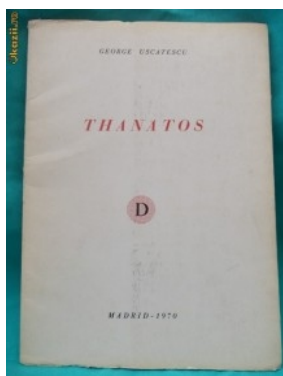
Poveste cu țigani Arcade, L.M. Publicación: [¿Bucuresti?]: Caietele Inorogului, [1966].

¹¹ *Kairos*, Stamatou, Horia 1974, Depósito Legal Madrid, Publicación: Caietele Inorogului: [s.n., 1974] Serie: (Caietele Inorogului; 3).

¹² Volumul lui M. Eliade ce cuprinde: *Les trois grâces*, *Șanțurile*, *Ivan*, *Uniforme de general*, *Incognito la Buchenwald* și *În curte la Dionis*, se deschide cu o imagine grafică a scriitorului, semnată de pictorul, graficianul și poetul George Tomaziu și datată: 29.09.1974 („Perioada franceză” a artistului).

*Mântuleasa...*¹³, unde autorul scrie: „Täsch, August 1955” și, mai jos: „Cicago, Noiembrie 1967”. În indicele bibliografic al scriitorului însă găsim: *Pe Strada Mântuleasa*, 1968, publicată la Paris, în limba română, în „Caietele Inorogului”, deși unele surse – e drept, mai puține – indică anul 1967.

Însemnele colecției se recunosc ușor: pe coperta neagră a cărților, numele autorilor și imaginea stilizată a inorogului, în alb, titlul cărților – în italice –, iar titlul editurii (și anul, atunci când acesta apare, ca în cazul volumului *Kairos*, a lui H. Stamatu), în roșu. Coperta a patra este albă. Tot ce apare pe coperta din față este pus și pe cotor, în aceeași ordine. În plus, pe cotor apare și numărul volumului, cu cifre arabe, negre (după cum se menționează și în nota finală a cărții lui Arcade). De pe spatele paginii a doua a cărții lui M. Eliade, *Pe strada Mântuleasa...* aflăm despre alte cărți de același autor: *Nuvele* (cu majuscule), Madrid, 1963, Colecția „Destin” și *Amintiri I* (cu majuscule), *Mansarda* (în italice minuscule), Madrid, 1966, Colecția Destin (nemarkată prin ghilimele). Pentru cartea lui M. Eliade, *Pe strada Mântuleasa...*, L.M. Arcade îi cere lui Basarab Nicolescu să scrie un comentariu pe marginea operei, ceea ce acesta și face¹⁴.

Alte titluri, pe care ne-am fi așteptat să le găsim tot sub semnul *Inorogului*, le descoperim în Colecția „Destin”, a lui George Uscătescu, pe care acesta o înființează, conduce și întreține cu mijloace proprii, începând cu anul 1951, colecție și editură la care au apărut „cărți publicate sub auspiciile cercului de Studii «Destin»”¹⁵. Până în 1968, colecția cuprindea peste o sută de volume¹⁶. Amintim în studiul de față două volume de versuri semnate de Horia Stamatu: *Recitativ* (1963) și *Dialoguri*¹⁷ (1964), precum și altele două, ale lui Mircea Eliade, respectiv: *Nuvele* (1963) și volumul de *Amintiri (I)* (*Mansarda*, 1966), toate aflate în Biblioteca Națională de la Madrid (BNE).

¹³ În curte la Dionis Eliade, Mircea 1977, Depósito Legal Madrid. Publicación: [S.l.: s.n.], 1977 ([Madrid]: [Artes Gráf. Benzal]) Serie: (Caietele Inorogului; 4).

Eliade Mircea Título: Pe strada mântuleasa Publicación: [S.l.: s.n., 1967?] cm Serie: (Caietele Inorogului; v. 2).

¹⁴ De la Eliade, în 1974, primește un răspuns din care rezultă că scriitorul „a citit și recitat cu încântare” textul, declarându-se cucerit de observația tânărului Basarab legată de „absența hermetismului” în textele sale. Cu această ocazie, Mircea Eliade afirmă: „întreaga mea literatură realist-fantastică (așa cum bine spui) a fost scrisă în afara tradiției hermetice familiare cititorului occidental”. Remarcă apoi că el, Basarab Nicolescu e primul cititor care a „văzut” destinul de Mare Zeiță a Oanei. Socotește că folclorul – și nu numai cel românesc – neglijează erotismul. Căci „aventura” Oanei nu-și revelează sensul decât în dimensiunea mitică, iar nu în cea a „basmului”.

¹⁵ Precizare de pe coperta interioară (verso), a volumului de *Nuvele* al lui Mircea Eliade, din 1963.

¹⁶ În colecția „Destin” au mai apărut: George Uscătescu, *De Maquiavelo a la Razón de Estado*; C.L. Popovici, *Deux essais sur l'art actuel*; I.D.C. Coterlan, *Dacoromania Germanica*; N.P. Comnen, *O primă experiență comunistă în Ungaria*; Nicu Caranica, *Povestea Foamei* (Poeme).

¹⁷ Cu titlul, *Diálogos: rumano-español*, traducción y prólogo por Aurelio Rauta, va fi publicată de Asociația Culturală Hispano- Română Salamanca, în 1971 de același Aurel Răuță.

Colecția „Destin”¹⁸ a lui George Uscătescu are ca semn distinctiv litera inițială a numelui colecției, cu majusculă neagră, pe fondul alb al copertilor, inserată într-un cerc. Pe volumul *Recitativ* al lui Stamatu nu figurează anul la vedere, deși pe următorul (*Dialoguri*)¹⁹ și, pe fascicolul *I. Budai Deleanu. Poet gânditor al vremurilor noi (1780–1820)* este trecut alături de numele colecției și al locului de apariție (Madrid, 1964), la fel ca pe volumul de *Nuvele* a lui Mircea Eliade. Pe ultima pagină a cărților de *Nuvele* și *Amintiri*, de M. Eliade, ca și pe volumul *Recitativ*, a lui Horia Stamatu figurează adresa editurii: C. Meléndez Valdés, 59, Madrid.

Asociația și Cenaclul Hyperion

Ca răspuns la aceeași nevoie de cultură a exilului, și nu numai, în 1980, Arcade înființează împreună cu Aurel Răuță²⁰ cenaclul „Hyperion”, al cărui președinte va fi Basarab Nicolescu. Mai târziu, întocmai precum „Caietele Inorogului”, și acesta va avea propria sa editură:

HYPERION 4, rue du Général Henri-Dunant - 92200 NEUILLY-SUR-SEINE
Association créée sous le statut d'association loi 1901
Compte chèques postaux : Paris 4 491 22.G.

Prin una dintre acele sincronicități uimitoare, care marchează calea vieții noastre, în 1980 ajunge la Paris o scrisoare expedită de la Madrid de Aurelio Răuță. „Don Aurelio” sugera lui Leonid constituirea unei asociații pentru distribuirea cărții românești în exil. Astfel s-a născut asociația „Hyperion” al cărei președinte eu am fost dar al cărei animator tot Leonid era (Nicolescu 2004: 29).

¹⁸ Colecția are la bază publicația omonimă – *Destin, revistă de cultură românească* – apărută în Spania exilului, între 1951 și 1972, al cărui director era același George Uscătescu. Redacția și editura se aflau pe Calle Meléndez Valdés, 59 din Madrid. Coperta celor șaisprezece „Caiete” – cum se intitulau numerele publicației – era de culoare roșie, cu titlul revistei în galben, combinația coloristică specifică steagului spaniol. În paginile revistei „Destin” au apărut importante studii, eseuri și articole pe teme de cultură românească și europeană, probleme și teme istorice, juridice, literare, politice, filosofice, filologice, dar și fragmente de proză, poezii și memorii.

¹⁹ Deși apare pe prima pagină: Colecția „Destin”, Madrid, 1964, pe pagina finală citim: *Separata „Destin”*. *Deposito Legal: Madrid, 1965*.

²⁰ Încercând să atragă atenția Occidentului asupra procesului de sovietizare și mistificare culturală a României, traducătorul și editorul Aurel Răuță s-a implicat în viața culturală a românilor de la Madrid, și nu numai. Încă din 1948, cu ajutorul lui Chirilă Popovici și al lui George Uscătescu, înființează Asociația Hispano-Română din Salamanca, în care activează și profesorii spanioli Antonio Tovar, José Beltrán de Heredia, Francesco Elías de Tejada și Manuel García Blanco. Sub auspiciile Asociației Hispano-Române și ale Seminarului de limbă română de la Universitatea din Salamanca, au loc, din inițiativa sa, „Săptămâna juridică românească” (1949) ori conferințe cu tematică literară și culturală, cum ar fi: *Santiago Montero Díaz, Gândirea filosofică și istorică a lui Lucian Blaga* (1950).

Asociația Hispano-Română avea un program traduceri în limba spaniolă a unor creații literare românești – poezii de Mihai Eminescu și Horia Stamatu, proza lui Caragiale și o antologie de poezie populară românească –, dar și promovarea de cărți ale unor scriitori români din exil: *Poezia românească nouă*, antologie întocmită de Vintilă Horia (1956), Vintilă Horia, *Viitor petrecut* (1976), Horia Stamatu, *Jurnal* (1979), Al. Gregorian, *Pete de lumină* (1980), *Coasta soarelui* (1982), *În creștetul luminii* (1984).

Din 1951, A. Răuță face parte din comitetul de redacție al revistei „Destin”, unde îi apar studii și eseuri pe teme istorice și culturale. În 1963 susține conferința *Problema relațiilor dintre cultura românească și Occident*, iar în 1966 organizează Congresul al X-lea al Societății Academice Române, desfășurat sub genericul „Romanidad, Hispanidad, Rumanidad”, la care participă și Mircea Eliade.

I-au fost alături lui Leonid M. Arcade, între alții: Horia Stamatou, Basarab Nicolescu, Cicerone Poghirc, Matei Cazacu, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca²¹, dar nu numai ei. Cei de la Asociația „Hyperion”, aflăm din documente, nu doar au scris ori au distribuit cărțile literaturii române în exil, ci au organizat și activități culturale deosebite, unele de anvergură, cum au fost cele din Franța²². Din reședința sa de la Madrid, Răuță difuzează cărțile a șapte edituri și câteva dintre cele mai importante reviste literare ale exilului: „Ethos”, „Limite”, „Mele”, „Destin”, „Revue des études roumaines”, în toate țările cu emigrație românească. Poate și de aceea, pentru mulți „Hyperion” a fost și va rămâne centrul de promovare al cărții românești. Nu e mai puțin adevărat că Leonid Arcade visa, printre altele, reluarea colecției „Caietele Inorogului” în țară²³.

Concluzii

1. Prin întreaga lor activitate publicistică și culturală, intelectualii exilului românesc din Spania, pe lângă că au încercat să reconstituie atmosfera cultural-literară cu care erau familiarizați în țară, au contribuit la cunoașterea și difuzarea culturii și literaturii române dincolo de granițele țării.

2. Dar nu doar la nevoia comună de cultură și literatură s-au gândit scriitorii noștri când au hotărât înființarea acestor cenacluri, ci și la evitarea răzlețirii grupului de intelectuali, în special după 1977²⁴, când au apărut disensiuni acute între exilanți (mai ales între cei din Franța), neînțelegeri încurajate de infiltrarea securistă.

3. Patru dintre cărțile publicate în colecția lui L.M. Arcade, „Caietele Inorogului”, se află la Madrid²⁵, unde se mai găsesc, după cum am văzut, și cărți publicate în colecția „Destin” a lui George Uscătescu, toate semnate de autori de referință ai literaturii române.

²¹ Virgil Ierunca, în calitate de secretar de redacție, împreună cu Mircea Eliade și N. J. Herescu redactează prima revistă românească de literatură din exil: „Luceafărul”, subvenționată de generalul Rădescu (cu ajutorul românilor mai bine situați financiar) din America.

²² În acest sens, în 1982, organizează la Sorbona primul colocviu „Ștefan Lupașcu”, iar în 1986, altul, asupra „noii raționalități”. Amintim și renumitul „Congres International de l'Academie Roumano-Americaine”, care s-a organizat „en collaboration avec «Le Hyperion», sous le patronage et conjointement avec «L'Universite de Paris-Sorbonne» (22–27/06/1987)”. La acest congres Leonid Arcade a ținut o conferință despre Mircea Eliade: *Hommage à Mircea Eliade*. Asociația „Hyperion” a fost ajutată de revista franceză „3e Millénaire”, interesată de prezentarea marilor curente ale gândirii Orientului și Occidentului, în domeniul filosofiei, științei și artei, precum și de cercetările interdisciplinare asupra psihologiei umane.

²³ În acest sens, Basarab Nicolescu își amintește de călătoria făcută împreună cu prietenul său, la București, în 1966, călătorie prilejuită de publicarea cărții sale *Teoreme poetice* în colecția acestuia „Caietele Inorogului”, la Editura Cartea Românească din București. Traducerea în românește a fost făcută de Leonid Arcade.

²⁴ După mișcarea de adeziune la „Apelul de la Praga”, al scriitorului Pavel Kohout, mișcare inițiată de Paul Goma.

²⁵ A cincea, *În curte la Dionis*, publicată la Paris, în „Caietele Inorogului”, 4, 1977.

Bibliografie

- Arcade 1966: Leonid Mămăligă Arcade, *Poveste cu țigani*, „Caietele Inorogului”, 3.
- Eliade 1967: Mircea Eliade, *Pe strada Mântuleasa...*, Madrid, „Caietele Inorogului”, 2.
- Eliade 1977: Mircea Eliade, *În curte la Dionis*, Madrid, „Caietele Inorogului”, 1.
- Eliade 1963: Mircea Eliade, *Nuvele*, Madrid, Colecția „Destin”.
- Eliade 1966: Mircea Eliade, *Amintiri*, Madrid, Colecția „Destin”.
- Firan, Popa 1994: Florea Firan, Constantin M. Popa, *Literatura diasporei*, antologie comentată, Craiova, Editura Poesis.
- Lovinescu 2002: Monica Lovinescu, *Jurnal 1985–1988*, Humanitas, București.
- Niculescu 2003: Alexandru Niculescu, *Țara se mută în exil*, în *Analele Sighet 10: 1973–1979: Cronica unui sfârșit de sistem*, Fundația Academia Civică, 2003.
- Nicolescu 2004: Basarab Nicolescu *L.M. Arcade (1921 – 2001) și Cenaclul de la Neuilly*, în „Caiete critice”, nr. 9, București, p. 26–29.
- Săndulescu 2004: Al. Săndulescu, *Un roman epistolar*, în „România literară”, nr. 1. <http://www.alternativaonline.ca/Interviu0710.html>, partea I.
- Stamatu 1968: Horia Stamatu, *Ioan Budai Deleanu, poet-gânditor al vremurilor noi (1780–1820)*, Madrid, Colecția „Destin”.
- Stamatu 1968: Horia Stamatu, *Recitativ*, Madrid, Colecția „Destin”.
- Stamatu 1964?: Horia Stamatu, *Dialoguri*, Madrid, Colecția „Destin”.
- Stamatu 1974: Horia Stamatu, *Recitativ*, Madrid, „Caietele Inorogului”, 2.
- Stolojan 1998: Sanda Stolojan, *Exilul intelectual la Paris (L'exil intellectuel à Paris)*, în „Memoria”, nr. 25, 94–98.
- Orian 2003: Georgeta Orian, *Destin – o revistă de cultură românească*, în „Tribuna”, nr. 21, 16–31 iunie, p. 6 (http://www.revistatribuna.ro/doc_db_site/tribuna/tribuna21.pdf).

Publications and Collections of Spanish Exile: “Caietele Inorogului”

Our study is dedicated to the Romanian publications and collections from Spain edited by Romanian intellectuals in exile, such as “Caietele Inorogului”, “Destin”, and some books belonging to the writers M. Eliade, L.M. Arcade, and Horia Stamatu. We dealt with books and publications in Romanian that can be found in the National Library of Madrid.